

FORSSLUND, KARL-ERIK

Något om Laxbrostugan och dess folk :
i utdrag uppläst vid S:te Örjens Gilles
högtidssammankomst 23 april 1924 :
av Karl-Erik Forsslund.

1924

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

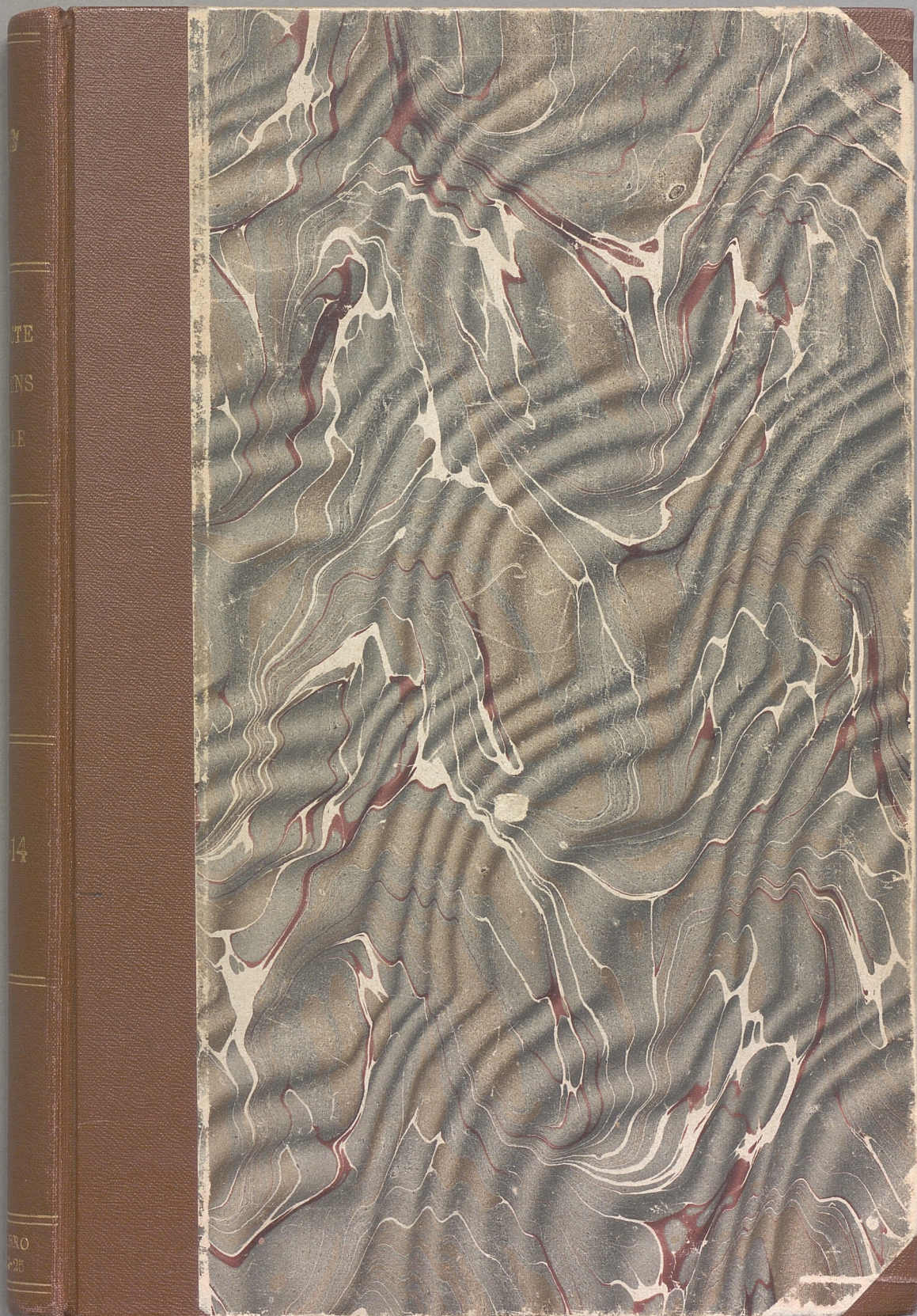
Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

y

TE
NS
LE

14

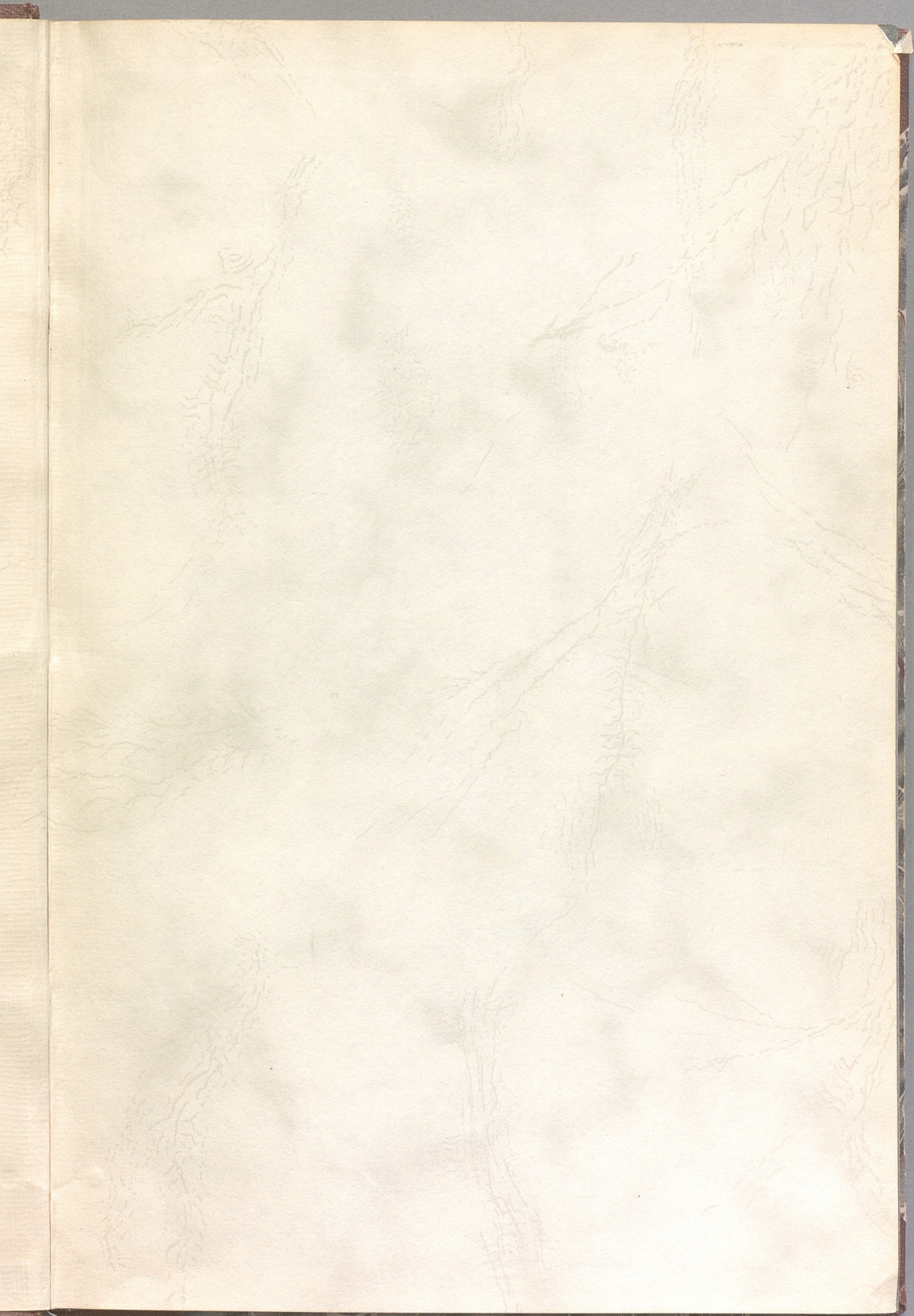
RO
25

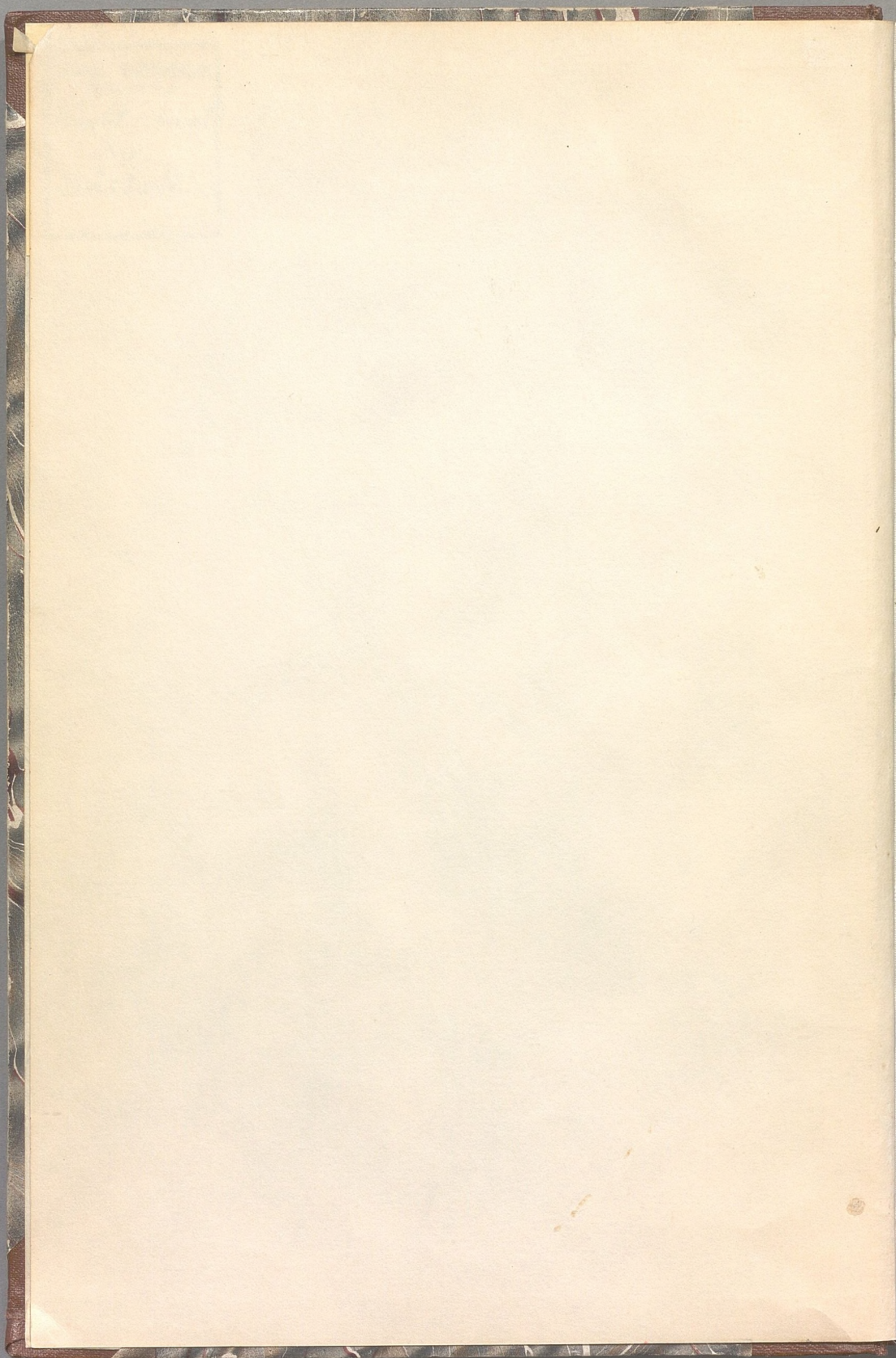
Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

Kult.-hist.

50.

Sällsk.

SANCTE ÖRJENS GILLE

N:o 12

Något om Laxbrostugan och dess folk

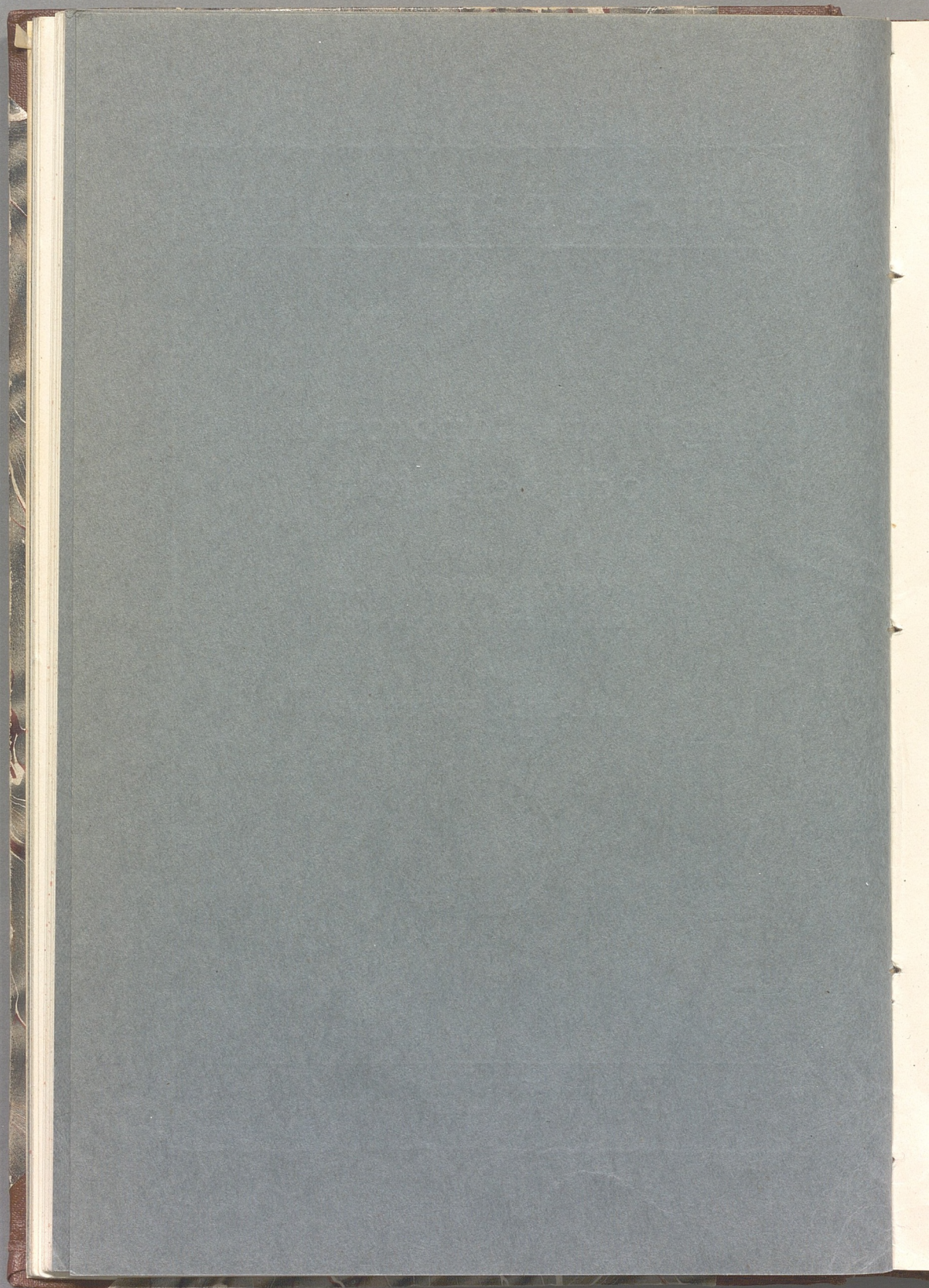
*I utdrag uppläst vid
S:te Örjens Gilles högtids-
sammankomst 23 april 1924.*

Av

KARL-ERIK FORSSLUND

ÖREBRO 1924
Örebro Dagblads Tryckeri

SANCTE ÖRJENS GILLE

N:o 12

Något om Laxbrostugan och dess folk

*I utdrag uppläst vid
S:te Orjens Gilles högtids-
sammankomst 23 april 1924.*

Av

KARL-ERIK FORSSLUND

ÖREBRO 1924
Örebro Dagblads Tryckeri

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

BRITISH MUSEUM

Laxbrostugan på Skansen är allom känd. Den är Skansens enda byggnad från Bergslagen, och det torde ej finnas många bergsmansboningar från 1600-talet, som äro bevarade i så gott och fullständigt skick. Måhända kan en och annan ha lust att titta lite närmare på henne och på den släkt, som där levde sitt liv i flera led, kanske ock på dennas anor, så långt man kan följa dem.

Det skede, där vi då stanna, är tiden omkring 1550. Då föddes nere i Tyskland en pilt, som fick namnet Tüloff Lybecker (eller Lilloff eller Litthoff eller förmodligen Dettloff enligt olika källor.) Han blev med tiden amtman på slottet Sparenberg i Bilfeldtska länet i Westphalen — det vore roligt att veta något mer om sin morfars farfars farmors morfars farfar, men nu går det nog inte, man känner om honom endast, att han hade en dotter, som dog ung, och en son Otto Henric. Född omkring 1680 i Bilfeldt, blev Otto Henric Lybecker bergmästare över ett koppar- och blyverk i Beldentz i Nedra Pfalz, men flyttade 1619 till Sverige, inkallad av Gustaf II Adolf, såsom bergmästare och Directeur för Löfåsens silververk i Dalarna, som han sedan från 1622 arrenderade av kronan. Han var gift med Catharina Cronberg, dotter till rådmannen och köpmannen Conrad Cronberg i staden Elberfeldt vid Cöln. Redan här bland Laxbrosläktens äldsta kända anfäder möta vi alltså ombud för både bergsbruk och handel. — Otto Henric Lybecker och hans maka ligga begravda i St. Skedvi; en son, sedermera landshövdingen och generalmajoren Georg Henric, lät över deras grav lägga en liksten, varuti ättens vapen är inhugget (en lodrät pil mellan två femuddstjärnor över ett

15

klot, tydligen en kanonkula) jämte följande inskrift: "Härunder ligger begrafwen Kongl. Maj:ts Trotjenare, fordom bergmästare på Löfåsen Åreborne och Vålaktad, nu Salig hos Gud Herr Otto Henric Lybecker och hans k. Fru Catharina Cronberg, som afsomnade i Herranom, Fadren 1631, Modren 1627. Gud fröjde deras själar. Kongl. Maj:ts Troman och Öfwersten af Skånska Kawalleriet Adle och Vålborne G. H. Lybecker och hans fru Christina Grissbach till Strö och Löfwenstedt i Skåne, hafwa denna sten låtit lägga öfwer sina föräldrars graf. Ps. 121. Jag lyfter mina händer m. m." — Georg Henric adlades 1650, hans son med samma namn blev generallöjtnant samt 1707 friherre (introducerad 1719); ättlingar av denna gren leva ännu.

Otto Henric Lybecker hade 4 barn, 2 döttrar (Maria, g. m. Eric Johansson Balck i Marstrand, samt Elisabeth, g. m. myntmästaren i Säter Adrian von Freden) och 2 söner. Andre sonen Hans Philip föddes 1608 "i Aftlenningen i Braunschweigska landet" (Brunswig-Lüneburg). Av fadern sattes han först till Page hos Greven av Oberstein, men som hans håg var ställd till Bergsmannavetenskapen, sökte han efter 1½ år avsked ur Grevens tjänst och njöt någon tid hemma i Beldentz information av Georg Grissbach (senare även han av Gustaf Adolf inkallad som bergmästare, särskilt vid Sala och Falu gruvor, svärfar till Georg Henric L., se gravskriften här-
ovan). Sedan fadern 1619 blivit sänd till Sverige, reste Hans Philip pingsttiden 1622 (14 år gammal) hemifrån, följandes Moselströmmen på fartyg till Coblentz, samt vidare Rhenströmmen utföre till Utrecht i Holland, under vilken resa han av omilda människor blev plundrad på allt det lilla, han hade nödigt för resan. Från Utrecht följde han fartygen till Amsterdam och Hamburg, varifrån han tog landvägen till Lübeck och Travemünde, steg där på ett skepp och kom efter 6 veckors förlopp och flere utståndne stormar till Stockholm varifrån hans skuta for till Västerås och träffade där, marknadstiden den 8 sept., sin fader, även nyligen ditkommen från Lövåsen, dit han ock gjorde honom följe. Under den tid, han

där vistades, undervisades han av fadern i Bergsvetenskapen; skickades sedan på ett halft år till Tyska Scholan i Stockholm att lära räkna, samt därefter till Fahlun, Garpenberg och Sahla att lära känna gruvorna därstädes. Och som fadern ville göra honom till en grundelig Bergsman, lät han honom ett halft år arbeta som Grufdräng jämte sitt folk i Löfås gruva, som även gav både silver- och kopparmalm, av den förra 25, 30 à 40 tunnor efter tillmakningen, ehuru den var mycket vattensjuk. År 1630 anförtrordes honom styrelsen över Garpenbergs gruvor och bruk samt fick den 16 april 1633 Kongl. Räntekammarens och Phaltz-grefven Johan Casimirs fullmakt på Bergmästare och Bergsskrifvare sysslorne vid Sahlberget jämte inspection över alla järnverken i riket (vid 25 års ålder!). Förrättade sedan åtskillige kommissioner i Bergslagerne, såsom 1634 uti Södermanland och Blackstad, i Östergötland och Bergs socken vid Gullbergs Bråte på Österhålvägen, samt 1636, vid Gladhammars Kopparbruk, det han ödelade efter Riksfältherrens, Gref Jacob de la Gardies befallning, och förskickade arbetarne till Westra Silfberget. År 1637 blev han av det 1630 inrättade Bergs-Amtet förordnad till bergmästare i Norrlanden och Lappmarken samt 1644 till bergmästare vid Stora Kopparbergslaget efter svågern [?] berg- och borgmästaren Gerhard Jacobsson Lohrman, varpå han även undfeck 1646 Drottning Christinas confirmation med villkor att tillika hava directionen tills vidare över Norrländske och Lappske Bergverken. År 1647 blev honom ock borgmästaretjänsten i Fahlun stad uppdragen, samt 1650 även bergmästare-sysslan över Ljusna nya Kopparverk (Ljusnarsberg) efter svärfadern Harald Olofsson, vilken tjänst han dock 1657 sig avlade. Dessförinnan blev han 1645 efter fredsslutet i Brömsebro adjungerad landshövdingen och vice presidenten Johan Berendes att emottaga Cessions-acterne av Norrske Commissarieerne över Jämtland och Herjedalen, vilket genom en resa till sednare stället av honom ensamt förrättades, efter den ortens innevånare för avlägsenhetens skull icke kunde med de andra vid Frösö skans sammanträda. År 1651 commiterades han

av Kongl. Bergs-Collegium att i Jämtland och Offerdals socken undersöka om ett nytt silvermalmstreck, samt 1664 att uppå inkomne klagomål inquirera om Bergshushållningen och Werkens tillstånd i Lappmarken, vid vilken resa han utstod mycket ondt och skadades i högra foten, varav han ett års tid hölls vid sängen. År 1669 förordnades han på en commission vid Andrarums Alunverk i Skåne att bilägga de stridigheter, sig därstädes yppat [streck?!]. Blev samma år assessor uti Bergs-Collegium: bibehållande dock bergmästare-sysslan vid Stora Kopparberget, bodde ock där till sin död på sin gård Harmsarvet. Under vistande i Stockholm hösten 1670, dit han var kallad, blev han i ena sidan rörd av slag: som dock någorlunda övervanns, så att han kunde återresa till Fahlun, men i februari 1671 tillkom en svår värk i vänstra benet med frossa, och den 21 febr. en ny anstöt av slag, som betog honom målet och kl. $\frac{1}{2}$ 10 om aftonen ändade hans verksamma levnad.

På Harmsarvet strax utanför Falun (vid Gamla Berget) förvaras bland andra gamla papper ett kungabrev av 1647, trasigt och ofullständigt, där drottning Christina åt "vår troo undersåte och Borgmästar Hans Philip Lybecker förunnar cronetorpet Harmsare med alle dertill lijdende Lägen[heter], huus, jord, hytta, skogh och skiuhl — — under Ewärdeligit Bärgezfrälse och dess Conditioner, att niuta, bruka och oklandrat behålla". Ännu grönska vid Harmsarvet ekar, som drottning Kerstin enligt sägnen skall ha planterat vid besök där; ett av dessa besök skildras i en romantiserad berättelse i Falu-Posten på 1880-talet — där framställes drottningen som en sirén, vilken söker förföra en ung student, informator på gården!

Hans Philip Lybecker var gift 2 gånger (liksom de flesta under denna tid!), först år 1629 med Christina Schmith, dotter till Directeuren vid Garpenberg Otto Henric Schmith, som Jacob Ingelsson kallar "Junker Otto". Denna sin hustru skilde han sig sedan vid för dess befundna otrohet. De hade sonen Otto, Geschworner vid Stora Kopparberget 1648 och 1663 bergmästare vid Nya Kopparberget (från honom härstamma

Rudelier och Tiburtier på mödernet); ”han var ovanligt fet och tjock, så att han behöfde 14 qwarter i byxlinningen; han vistades äfven merendels i källare om sommaren”! — en äkta 1600-talsgestalt således! — Hans Philips andra hustru var Brita Haraldsdotter (död 1671), dotter till Harald Olufsson, som var född omkring 1590 och död 1650 — han blev 1626 Befallningsman vid Gamla Kopparberget, men flyttade 1634 till Nya (liksom åtskilliga andra gruvkarlar från Falun). ”Fader Harald”, efter vilken Haraldstorp och Haraldsgruvan i Ljusnarsberg uppkallats, vart Nya Kopparbergets förste bergmästare och bergshanteringens egentlige ordnare därstädes. Han och hans hustru togo sig an den nybyggda kyrkan och försågo henne med många gåvor; han fick 1647 Salbo som evärdeligt bergsfrälse och inköpte 1649 Stora Gården med jord, hytta, rosthuss m. m., sedan i långliga tider Bergmästareboställe, alltjämt en av Bergslagens ståtligaste gamla gårdar.

Harald Olufsson var också gift 2 gånger, den andra med en bergsmansdotter från Falutrakten, Anna Didricsdotter, ”som var en rask och modig kvinna. Till exempel tjänar en berättelse af dottersonsdottern Brita Catharina Lybecker, gift med konststatsinspectoren i Falun Eric Sohlberg, att Harald Olufsson en gång fått en ung officer till middagsgäst, som förtrutit att gubben vid bordet behållit högsätet efter de gamles bruk, och efter måltiden blifvit varse en bössa, som han uppspänner och oaktadt de närvarandes varning att den kunde vara laddad, trycker af låset, hvarvid kulan drifver i håret förbi världens hufvud, som ännu satt vid bordet, och stannade bakom honom i väggen. Hustrun häröfver högeligen upprörd frågade officeren, om han vore kommen att göra henne enka och barnen faderlöse? Samt om han förstode att handtera pistoler, så skulle de försöka sin lycka. Därpå kastade hon sig på sin häst och tumlade hurtigt om gården med laddade pistoler och fordrade ut officeren — hvilken dock fann rådligast att hålla sig undan.

Dottern Brita Haraldsdotter hade ärfit moderns raskhet. Då hon år 1643 var sin man [Hans Philip Lybecker] följaktigt

till Lappmarken, dröjdes så länge med hemresan emot hennes första väntade barnsäng, att hon strax efter hemkomsten förlöstes, sedan hon natt och dag ridande fulländat en så lång resa." — Det barn, som då föddes, var med all sannolikhet dottern Anna (sonen Harald föddes 1649, sedan också bergmästare i Falun, där både han och Hans Philip ha epitafier i Kristine kyrka — adlad 1709, död som bergsråd 1714; hans hustru Emerentia Runsvik var kusindotter till Carl Gustaf Tessin och till Urban Hjärnes hustru).

Anna Lybecker blev Laxbro-Mickels första maka — välaktade Mickel Hinnersson eller Hindersson, bördig från Linde. Han omtalas 1644 såsom boende "neder i gården" och såsom fadder tillsammans med Brita Lybecker, sin blivande svärmor — han måste alltså ha varit betydligt äldre än sin första hustru (troligen född 1643, se ovan). Mickelshyttan är uppkallad efter honom; han blev med tiden en förmögen bergs- och handelsman, omtalad för sin välvilja mot de fattiga, även våg- och gruvskrivare med flera skrivare under sig — och han byggde Laxbrostugan på 1650-talet. Egendomen bestod ursprungligen av egor, tillhöriga två närbelägna torp, Jan Olssons på Finnkullen och Tomas Rolandsson kolares vid Laxbäcken, som rinner strax förbi gårdstomten; det senare uppläts av bergmästare Hans Philip Lybecker år 1670 åt hans måg Laxbro-Mickel, som "sedan allt mer och mer förstärkte sig med flera jordegor".

Hur Laxbrostugan såg ut, vet en och var — ty hon ser likadan ut än i dag. Timret måste visserligen vid flyttningen till största delen förnyas, det gamla mer än 200-åriga virket var alltför illa medfaret av tidens tand; men de nya stockarna ha alldeles samma mått som de gamla. Av inredet fanns endast kökshyllorna, ett skåp och ett par hörnhyllor kvar; nuvarande möbler och husgeråd äro hopplockade ur Nordiska Museets samlingar från skilda håll, men nu är det meningen att byta ut dem mot andra och skapa en äkta interiör från ett bergsmanshem under Storhetstiden. För övrigt är stugan oförändrad — ett ypperligt prov på en Bergslagsgård från 1600-talet; om den än i vissa avseenden, såsom i de låga och breda,

fina blybågfönstrens anordning och i "spisarnas av barocktidens smak präglade former erinrar om en dåtida herremans boning, visar hon sig dock till hela sin grundanläggning och uppbyggnad överensstämmande med samtida allmogebyggnader i mellersta och norra Sverige": en parstuga med väggar av bilade knuttimrade stockar, torvtak som vilar på 3 grova åsar, och för Bergslagen typiska skorstenshuvar av järnhällar.

Genom förstugån med sin en bit utskjutande kur kommer man till vänster in i vardagsstugan, som intager husets hela bredd och från vilken två dörrar leda till var sin lillkammare på gaveln (utan eldstäder) och en till det röksvärtade köket bakom förstugan (motsvarande den i andra trakter vanliga koven eller kuvin), med vägghyllor för allsköns mat- och dryckeskärl samt öppen kokspis, där sandpotatis, revpannkakor och mäktiga ostkakor tillagades. Till höger om förstugan ligger förnämligaste rummet, som annars heter arstuggu (andra stugan), nystuggu, gillestugan, gästabudsstugan, glasstugan (ty där insattes först fönsterglas, när sådana kommo i bruk), i regel på samma gång klädstuga och högtidssal — här kallad Tingssalen, ty här hade Bergsrätten under långa tider sina sittningar. Den har tre fönster, ett på gaveln och ett på vardera sidan; den har liksom vardagsstugan i ett hörn en storståtlig vitlimmad brasspis i barock samt inre brutet paneltak, som vilar på sparrar uppburna av två grova runda åsar, alla fria och synliga. Mellan dem äro takfälten rikt prydda med stora fåglar och blomster, målade direkt på bräderna. Jag minns dem sedan så länge jag minns något; Tingssalen var i min barndom Laxbrogårdens mjölkammare, jag var dit många gånger att hämta mjölk och stod alltid och stirrade i stum beundran på de underliga sagofåglarna och blomkvastarna i taket. På inre gavelväggen står: "Herren bevare vår ingång och utgång ifrå nu och til evig tiidh — Anno Domini 1673", på den yttre inom en bladkrans mellan två oljefärgsporträtt originalens namn: "Mickael Hindersson Maria van Gent 1673". Det var så, att Laxbro-Mickel, sedan hans första hustru dött ung i början av 1670-talet, snart gifte om sig med

en dam av holländsk börd, och till deras bröllop smyckades salen med dessa målningar, inskrifter och konterfej; efter hans död 1689 flyttade hon till Stockholm — och det var ej från henne, utan från Laxbrostugans första husfru Anna Lybecker, som stamträdet växte vidare. Ty det var den senares dotter med Mickel Hindersson, Brita Mickelsdotter, som efter att först ha varit gift med kyrkvärden Niklas Perner, år 1700 gick i äkta säng med välbevandrade skräddarmästaren Eric Johansson Öhman från Väster Färnebo, stamfadern för Laxbrosläkten Öhman — hans förfäder äro och komma nog att förbli okända, men själv lämnade han uppenbarligen sitt ursprungliga hedervärda yrke, då han i Ljusnarsberg blev kyrkovärd och gästgivare till sin död 1717. Sedan hölls gästgiveri i 150 år växelvis på Ljusnarsbergsgård, Abrahamsgård, Kyrkbacken och Laxbro, mest det senare, och därav kommer det sig att Kopparbergs främsta värdshus mitt i köpingen än i dag heter Laxbro hotell, fast det varken har grannskap eller annat samband med gamla Laxbro gård.

Eric Johansson Öhmans änka och hennes tredje man organisten Johan Knistedt innehade sedan gården tillsammans med hennes och mäster Erics hemgifta söner Johan och Anders Öhman, som skiftade egendomen mellan sig 1737. Johan dog 1740, hans änka Maria Knutsdotter gifte om sig med länsman Nils Almgren från Almby i Nerike (bland vars ättlingar prof. Oscar A. och kanslirådet Hjalmar A. kunna nämnas); han avträdde 1757 sin andel i Laxbro till styvsonen Erik Johansson Öhman, sexman, kyrkovärd och riksdagsman, död 1788, "då han fanns omkullkörd på vägen mellan Ramsberg och Löa" (kanske på hemfärd från riksdagen). Den nyssnämnde Anders Eriksson Öhman var häradsdomare, kyrkovärd och bergslagsfullmäktig (död 1764); av hans barn med Margreta Häger blev Mikael släktens ende präst, magister, e. o. predikant vid Adelsfanan, rektor i Avesta, konsistorienotarie, slutligen prost i Björksta, ledamot av Vitterhetssällskapet i Uppsala — "visade i yngre år anlag för poesien med flera prof, som ock finnas tryckta" (i Westerås Stifts Tid-

ningar 1784—1792), ”död af swår wattusot 1812”. Hans syster Katrina blev gift med Eric Magnusson på Kaveltorp (sexman, bergslagsfullmäktig och riksdagsman, död 1800), och till honom sålde hennes andre bror nämndemannen och bergsgevaldigern Johan Adersson Öhman (död 1786) sin andel i Laxbro år 1772 för att själv flytta till Kyrkbacken, där hans son Eric föddes, sedan barnalärare vid Ingeborgslund; dennes två döttrar blevo i tur och ordning gifta med bruksägaren Carl Ericsson på Ljusnarsbergsgård, född på Laxbro, nyssnämnde Eric Magnussons ättling.

Den ovan omtalade förolyckade riksdagsmannens son med Maria Persdotter från Snöån i Norrbärke, Eric Ersson Öhman, blev också sexman, men sålde sin andel i Laxbro efter 1800 till sin syssling, Eric Magnussons son Johan Niclas Ericsson, och bosatte sig som skogvaktare i Fellingsbro 1808. Av hans barn med kronogruvstigarens Fredrik Adlers dotter Greta, också av en ursprungligen tysk bergsmanssläkt, flyttade sonen Eric Ericsson Öhman tillbaka till hemsocknen och bodde på Finnhyttan — handelsman, målare, träsnidare, fiolmakare, spelman och visdiktare (av hans alstring är dock några välgjorda möbler det enda, som finns kvar¹) — död 1846, gift med bergsmansdottern Stina Catharina Andersson från Nora²). Av deras barn blev en dotter Bernhardina gift med bokförläggaren Fredrik Skoglund i Stockholm, en Augusta Christina med köpmannen Carl Fredrik Forsslund, inflyttad till Nya Kopparberget 1852 från Filipstad; hans far hade tagit sitt tillnamn efter Munkfors Bruk, där *hans* far Jonas Jansson var eldvaktare, själv son till bonden eller bergsmannen (eller sannolikt bådadera) Jan Olsson i Munkerud i Ransätters socken. Köpmannen Carl Fredrik byggde sin gård vid den gamle barnalärarens Ingeborgslund i kyrkbyns utkant, där

¹) Rådman Karl Trotzig i Hedemora, vars lärda mödor släkten till stor del har att tacka för utredningen av stamtavlan, har räknat ut att den mångsidige handelsmannen var sexmanning med Erik Gustaf Geijer, Uno Troili och Olof Arborelius.

²) Därifrån och två avlägsnare fränder härstammade, båda framstående memoarförfattare: skalden Victor Emanuel Öman och den romantiske äventyraren Lasse-Maja!

otaliga gruvhål gapa helt nära — och i dem klättrade vi barn på hala stegar ned i djupet, vid dem redo vi på den gnisslande gruvkonsten, och från hemmet där ha vi de varmaste och ljusaste minnen av den gamla goda tidens gästfrihet och trevnad, av Fars vänsällhet och skämtlynne och Mors sagor och sånger och bådas driftighet och järnflit och moster Abelas ömma omsorger — av jul med talgljus och panacé och påsk med grannt målade och hävdvunnet rimmade häxbrev, av ridturer i skogar och berg, sommarutflykter till Olofsjön och Ljusnarn, slädfärder till herrgårdar och bruk runtomkring — av vinterns kolkörare och roströk i dalen, av utslag i hyttan vid Krokfors och av den storståtliga bessemerblåsningen i Bångbro järnverk, en dånande symfoni av eld, den alla gästande främlingar skulle höra och beskåda — det var högtid att få skjutsa dem dit i gamla vursten.

Det är kärnvirke i Laxbrosläkten, har det sagts — frun på Ingeborgslund är nu 85 år, hennes syster 82; av deras bröder tvillingarna Gustaf och Eric blev den förre 83, den senare 84 år, båda livskraftiga in i det sista och efterlämnande talrika ättlingar. Den senare släktens flitigaste festpoet, ehuru affärsman (i Stockholm, död 1921, gift med Emma Lemon av en gammal välkänd vallonsläkt, mästernärlare, guldsmeder och tenngjutare); den förre kanske Bergslagens siste brukspatron av gammal patriarkalisk typ (utan bolagsbildning), som ständigt kuskade omkring mellan sina gårdar och egendomar, hyttor och gruvor runt om i trakten, med sitt storpräktiga Sörvik i Ludvika som medelpunkt, dit han gifte sig (hans husfru Josefina Fredrikssons släkt hade också kommit från Ljusnarsberg, ursprungligen från dess finnmark). En av sina många gårdar lämnade han i arv åt en dotter och måg (på samma gång systerson — d'ä han som skriver dä här), det var Storgården i Brunnsvik, en oförändrad bergsmansgård, som han köpt på 1870-talet av dåvarande egaren Jan Persson, siste bergsmannen där i byn. Sörvikspatron var driftig och verksam utan vila ända till 80-årsåldern, stor musikälskare och själv fiolspelare, och i sjungande fart skulle allt gå. Gubbar

och gummor i bygden ha mycket att förtälja om honom — om hur han alltid kunde skaffa folk bröd och arbete i jorden och skogen, i gruvor och hyttor, om hans kära orgel, på vilken man hört honom spela sedan han för länge sedan dött och kommit i jorden, om hans resor, särskilt friarfärden (en karriol och en släde, i vilka båda han säges ha farit och friat, finnas bevarade vid Ludvika Gammelgård). Nu äro hans domäner splittrade på många händer — hans herrgård pensionat liksom de flesta andra sådana! —

Men tillbaka till Laxbrostugan. Såsom förut nämnts, sålde sexmannen och skogvaktaren Eric Ersson Öhman efter 1800 sin del i egendomen till sin syssling Johan Niclas Ericsson, sexman och bergsgevaldiger (död 1844), och därmed hade nu gården helt gått över ur den ursprungliga Laxbrosläkten Öhmans händer i den yngre Laxbrosläkten Ericssons (dit höra Ericssonerna på Ljusnarsbergsgård, på Heden, på Ramsbergs Bruk). Johan Niclas Ericsson samlade en nu förgången rikedom främst tack vare en "svart mack", d. v. s. en spiritus, som han enligt sägnen haft att dra gods till gården; han efterträddes av sonen brukspatron Niclas Ericsson d. y. (som alltså bröt med det gamla namnskicket och bibehöll faderns -sonnamn såsom tillnamn), näst yngst av 9 syskon, död ogift 1881 — och han lämnade gården åt sin systerson Henrik Johan Niclas Westholm (modern Lisa Greta, fadern Johan Daniel Westholm, kyrkoherde först i Ljusnarsberg, sedan i By) — död 1921, också som ungarl. Det var han som skänkte Laxbrostugan till Skansen, dit den flyttades 1895. Då hade för länge sedan en ny manbyggnad uppförts vid gården och gammlestugan degraderats till visthusbod och mjölkammare. Och nu eges Laxbro gård av nytt folk, som köpt den på auktion.

Där finns nu föga kvar av den forna starka återklangen från framfarna dagar. Den klangen har följt stugan till Skansen. Där i täppan med dess solur, omgivet av blomstersnår typiska för en svensk trädgård under Storhetstiden, tycker man sig höra viskande röster — det är väl Hans Philips och Laxbro-Mickels och Öhmansgubbarnas döttrar och deras giljare. Och

nog kan man se riksdagsmansmor gå och snoppa talgljusen med sin stora ljussax och höra hennes pigor slamra med grytlock och tenntallrikar i köket, medan revpannkakan fräser i spisen och sandpotatisen glöder i sin plattform. Och så samlas de allt fler, komma på vägarna från alla väderstreck, folk i flera århundradens olika dräkter, folk från skilda länder och landskap — Tyskland, Finland, Dalarna, Västmanland, Värmland. Folk av olika konditioner, bönder och brukande bergsmän, berg- och borgmästare, bergslagsfullmäktige och bergsgevaldiger, riksdagsman och länsman, nämndemän och sexmän, kronogruvstigare och hantverksmästare, köpmän och gästgivare, skogvaktare och eldvaktare, klockare och spelmän. Alla fyra stånden: bönder, borgare, bergsfrälsemän — och en präst.

Magister Mikael predikar — knapar och patroner, hytt- och gruvkarlar, frugor och mör lyssna. Barnaläraren säger väl och några tänkvärda ord — sen bjuds på fägnad, mat och dryck av många slag, rikligt och bastant enligt bergslagssed. Därunder läser Magistern upp något äreminne av egen tillverkning, morbror Eric från Stockholm föredrar ett poem med anledning av dagens betydelse, och själv vågar jag mig kanske fram med en enkel rimkrönika till släktens pris. Och sen stämma Eric i Finnhyttan och hans son Sörvikspatron sina fioler — det blir drevdans, ty hyttan har blåsts ned just nu, alldeles lagom. Fader Harald på Stora Gården bjuder upp mor på Storgården, och jag bugar mig väl för hans raska fruga Anna Didricsdotter.

Och dansen går! —

Men sist och kanske helst tycker man sig se de myndiga och ärevördiga sexmän och kyrkovärdar bänkade kring det stora domarebordet i Tingssalen, dryftande ärenden om Berget och socknen, om gruvor och hyttor, malm och tionde — om hembygdens välgång och förkovran.

KÄLLOR.

Karl Hult, Ljusnarsbergs krönika.

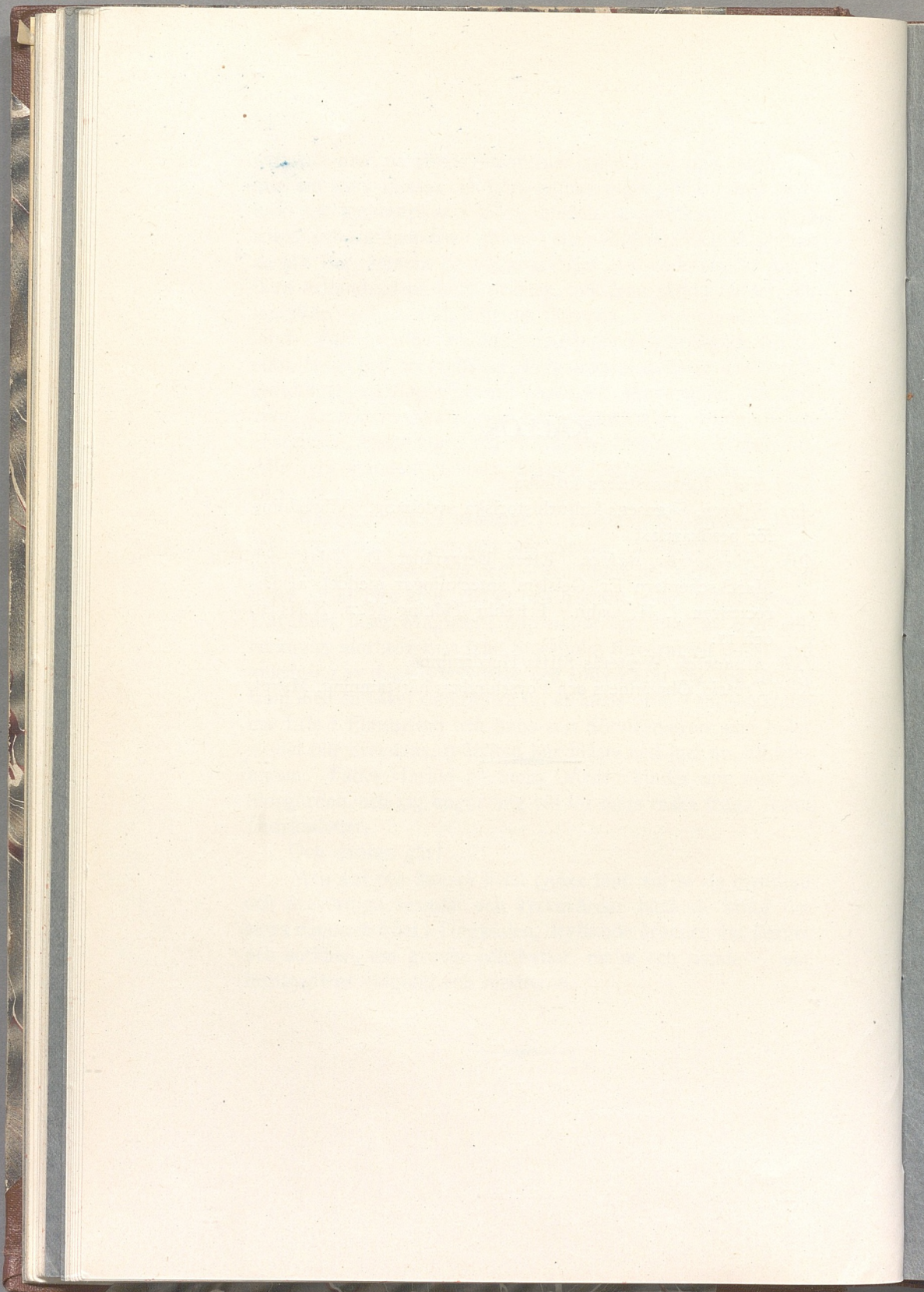
Axel Nilsson, Skansens kulturhistoriska avdelning. Vägledning för besökande.

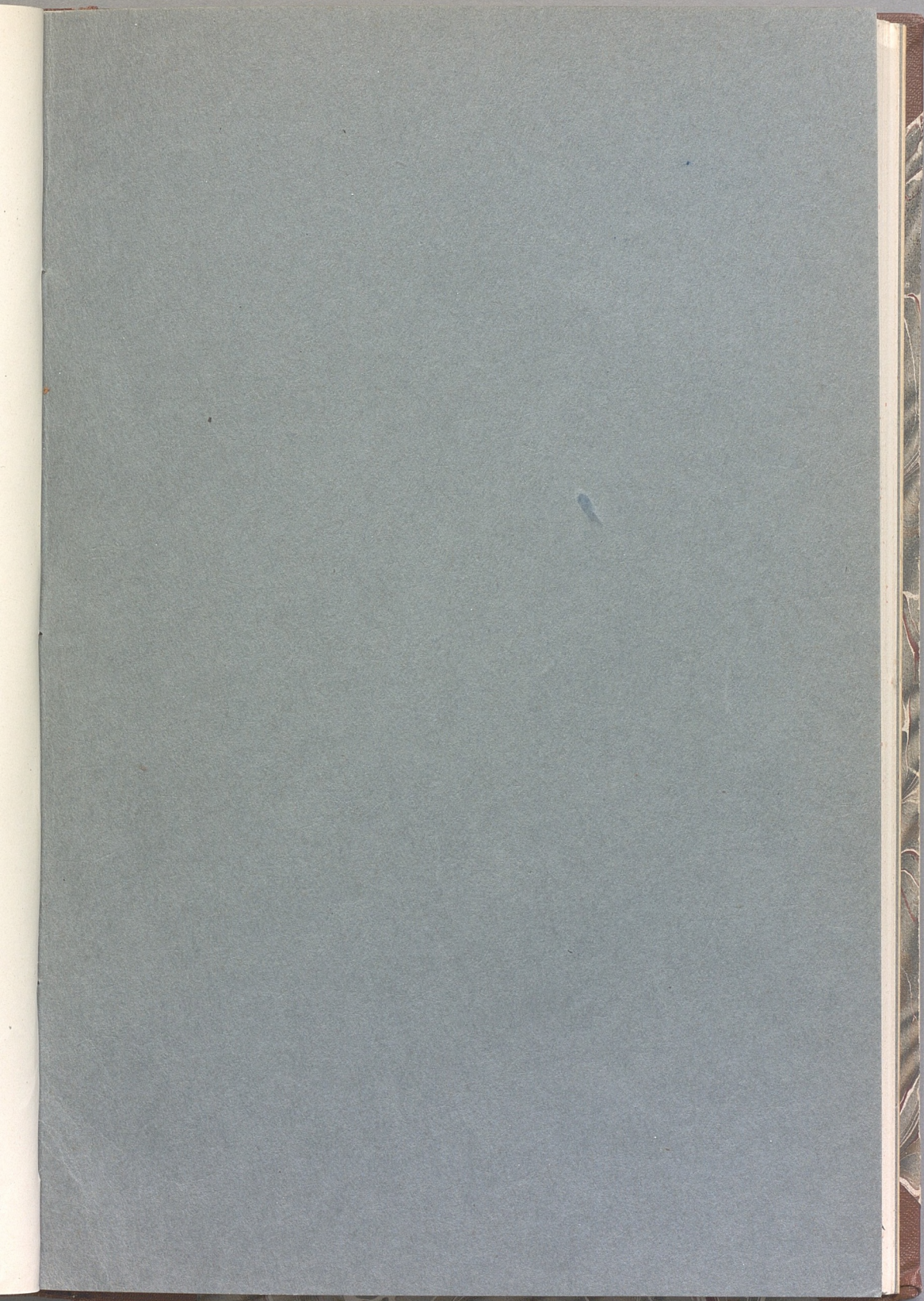
Om Lybeckerska släkten. Efter Bergsrådet D. Tilas' och Marckscheidern Er. Geislers anteckningar meddel. af Directeuren J. H. Gahn. I Fahlu Tidning 1822, N:ris 10 och 11.

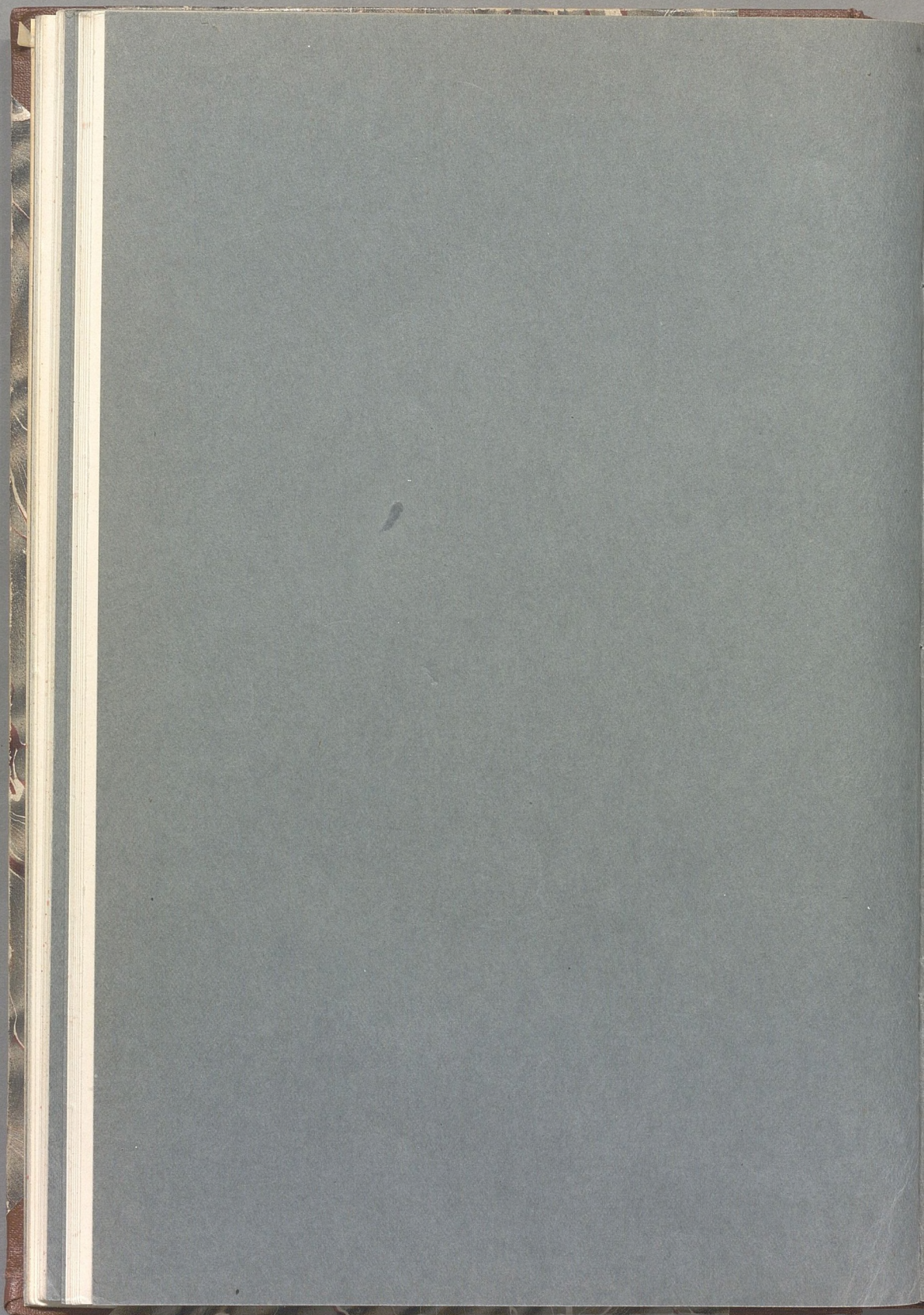
J. F. Muncktell, Westerås Stifts Herdaminne.

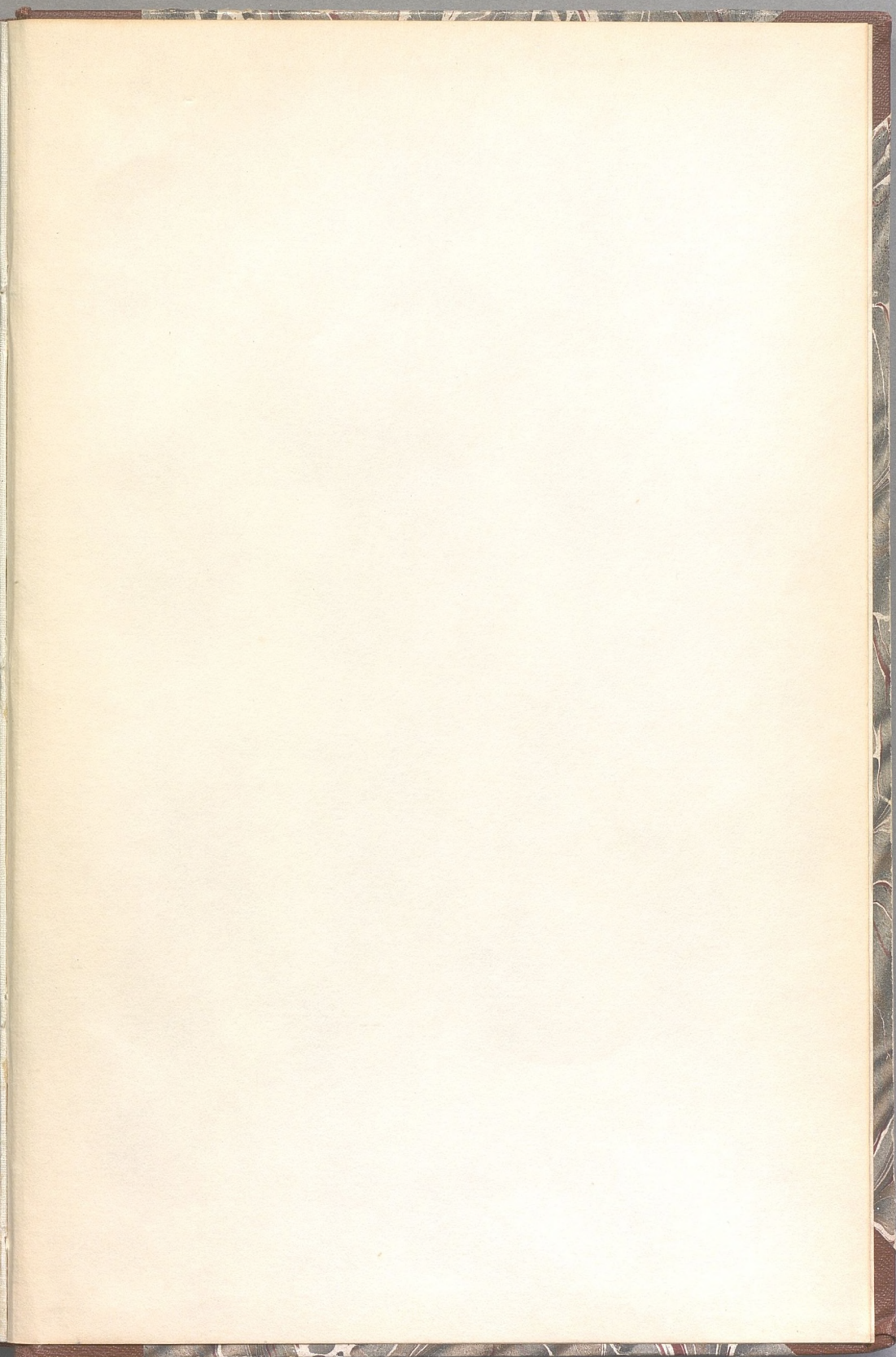
Karl Trotzig, Öhmänners och Forsslundars härstamning. Mskpt.

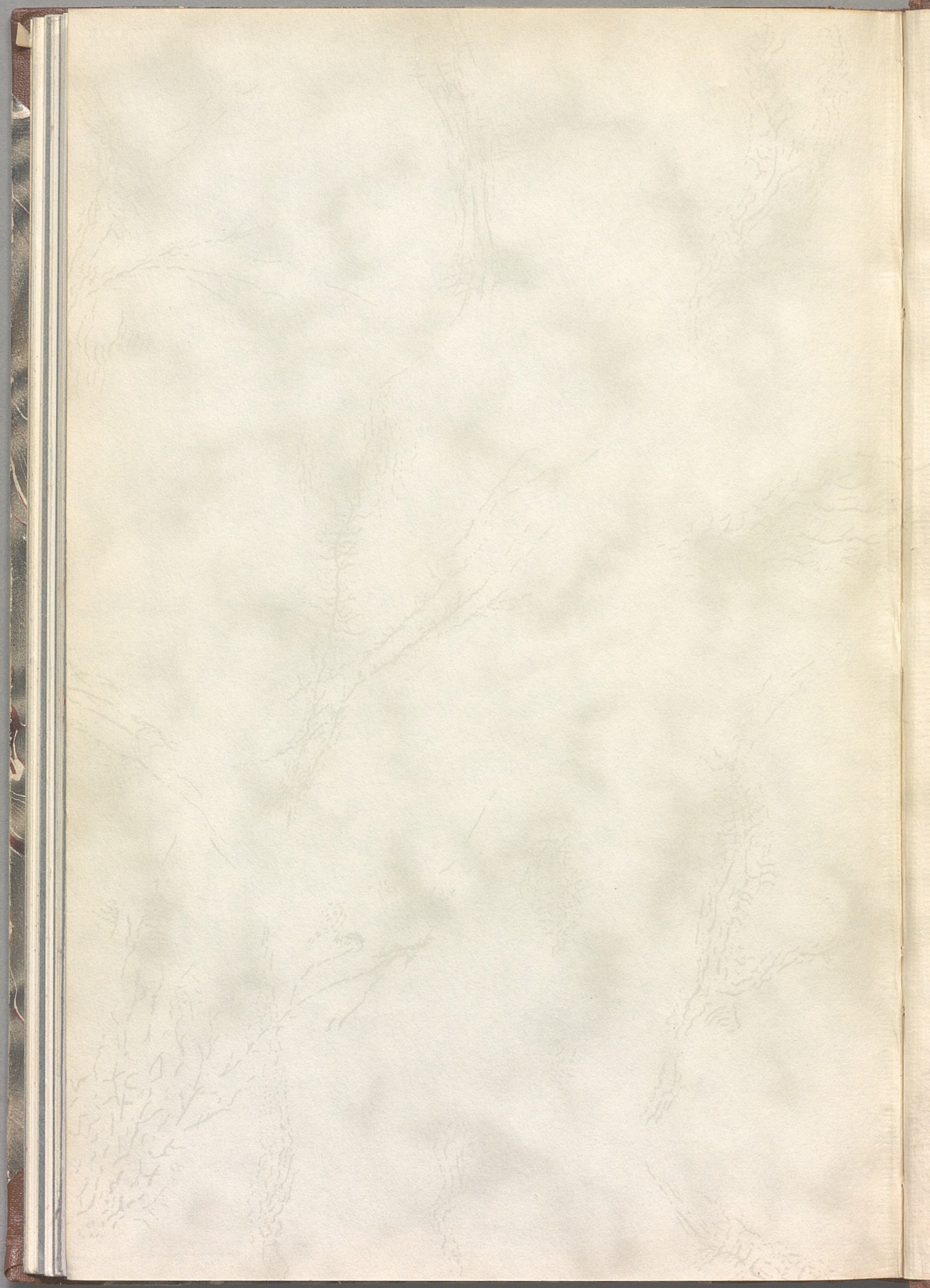

Kungl. biblioteket, Stockholm

50001

000 025 516

www.books2ebooks.eu